

FAKTABLAD

Rasbeskrivning gutefår

Föreningen Gutefåret

Gutefåret är en del av det svenska kulturarvet och ett lantrasfår med uråldriga anor i vår djurhållning. Föreningen Gutefåret, bildad 1977, är den intresseorganisation som värnar om gutefårets fortbestånd bland de svenska husdjuren.

Historik

Gutefåret är en unik svensk lantras med de nordeuropeiska kortsvansade fårens särdrag. Rasens anor är uråldriga och såväl utseende som ullfäll visar överensstämmelse med nordeuropeiska arkeologiska fynd.

Omkring 1920 påbörjades en allmän, målinriktad avel med det gotländska lantrasfåret för att ur rasen särskilja kulliga djur med jämngrå, lockig fäll, sedermera kallade pälsfår/gotlandsfår. Samtidigt inleddes turligt nog insamling av de få återstående behornade lantrasfåren på Gotland med den ursprungliga ulltypen och denna grupp blev grunden till våra dagars gutefår.

Hur gutefåret påverkats av domesticeringen, andra fårraser och avelsurval i sin allmänna utveckling är okänt, dock vet vi att antalet gutefår omkr. 1940 var reducerat till ett drygt dussin djur. Av dessa var några med säkerhet påverkade av andra raser, men dessa korsningsinslag torde vara försumbara. Bevarandearbetet har från denna tid ökat stammen. Vid en inventering 1973 konstaterades förekomsten av 39 baggar och 268 tackor i 29 besättningar. Under 2013 rapporterades 404 Gbaggar och 4 819 tackor i 273 besättningar. I föreningens genbank fanns samma år 64 besättningar med 1 500 djur.

Rasnamn

Hos de nordeuropeiska kortsvansade fåren förefaller det som om baggarna oftast varit behornade, medan det bland tackorna varit vanligt med både kulliga och behornade djur. De ursprungliga lantrasfåren, behornade såväl som kulliga, bevarades längst på Gotland och gick där under namnet utgångsfår, ett namn som senare överfördes att gälla de till antalet dominerande pälsfåren. För att särskilja den behornade varianten kom namnet behornade gotländska utgångsfår så småningom till användning. År 1974 introducerades namnet GUTEFÅR som en sammandragning av begynnelsebokstäver i det längre namnet, samtidigt som det innehåller en dubbelbetydelse i och med att gute betyder "den på Gotland hemmahörande". Bokstavskoden i rasförteckningar, kontroll etc har blivit Pg, där P står för pälsfår och g för gutefår, satt med utgångspunkt från pälsfårens dominerande ställning.

Kroppsform

Gutefåret kännetecknas av att

- såväl bagge som tacka har två välutvecklade, svagt vridna, konvergerande eller divergerande, till utformningen spegelvända horn med kraftig räffling och tydliga "årsringar". Baggarnas horn är stora och kraftiga, tackornas horn smalare och gracila.
- skelett och kroppsform är gracila, rygglinjen rak och korset måttligt sluttande.
- benen är smala, förhållandevis långa och tätt ansatta med uttåade framben samt väl ställda bakben,
- djuret är kortsvansat, svansens längd mätt på undersidan är normalt ca 15 cm, men en variation finns. Tills vidare önskar man att baggen har högst 18 cm och tackan högst 17 cm svanslängd.

Huvud

Huvudet är hos båda könen långt och smalt med ibland svagt kilformad, ibland jämbred nosrygg. Ögonbågarna är väl markerade. Lång ull får ej förekomma i pannan eller framom en linje lodrätt under ögats bakre del. Huvudets färgsättning varierar från vitt till svart och ofta förekommer vita tecken i olika varianter, t ex blås eller stjärn. Ärftligheten för dessa särdrag är hög. Gråa får har oftast ljus ring kring ögat, men ringens storlek varierar över året och är ofta större på sommaren.

Fäll

Gutefårens fäll består av bottenull, täckhår och märghår. Denna ull är rak eller vågig och fällen alltid mycket tät. Lammens ull är mjuk och len, äldre djur får grövre ull, ofta fylld med märghår som viktig funktion för fällens luftighet och värmehållande förmåga. Huvud, öron, ben och svansens nedre hälft saknar ull och är istället täckta av korta och raka s.k. stickelhår, ofta med "rådjursfärgade (rödgrå)" hår mot ljus eller mörk botten.

Manhår i varierande färg förekommer hos såväl baggar som tackor. Hos baggarna kan manen variera från lite manhår längs strupen till att sträcka sig runt hela halsen och bak längs ryggen. Hos tackorna förekommer manhåren i mindre utsträckning och halsman saknas som regel.

Ullens färg varierar från svart över hela gråskalan till vitt. Ibland förekommer inslag av bruna nyanser. De vita fåren har ibland större eller mindre rödgrå fläckar i fällen. Hos årslammen är ullstaplarnas ytterdelar om hösten som regel "solbränt" bruna. Skäckiga djur förekommer. Byte av ullfäll är hårt årstidsbundet och sker på försommaren, då den gamla fällen släpper och blir "undergrodd" genom att den nya fällen lyfter den gamla från kroppen, men med sina invuxna toppar håller denna kvar en tid. På många djur går ullen vid denna tid att dra av utan klippning, s k lödjning. Vissa får faller på detta sätt all ull på kort tid, medan andra har mer utdragen och fläckvis ullfällning.

Mått

Uppgifterna är genomsnitt, men stor variation finns mellan olika individer. Beräkningsmaterialet är hämtat från 564 Gmärkta baggar i åldrarna 1-8 år och 289 slumpvis valda tackor i ålder 1-7 år.

	Mankhöjd	Hornlängd	Horn basomkrets	Öronlängd
Bagge	1½ år: 73 cm >2år: 76 cm	1½ år: 58 cm 2½ år: 66 cm >3år: 72 cm	24 cm	10 cm
Tacka	67 cm	31 cm	13 cm	10 cm

Vikt

Normal lammvikt varierar mellan 1,5-3,0 kg för tacklamm och 1,5-3,5 kg för bagglamm med ytterlighetsvariationerna 1,0-4,5 kg. Fullväxta tackor brukar väga 45-60 kg och fullväxta baggar 70-100 kg.

Övriga särdrag

Gutefären är resliga, lättroliga och hårt flockbundna. Flockens ledare är som regel en äldre och erfaren tacka. Fortplantningen är vanligtvis årstidsbunden med brunst i oktober december och lamning i mars maj.

Tackorna har som regel lätta lamningar, är goda mödrar och visar ofta starka skydds beteenden. Gutefären producerar välsmakande kött, ull i varierande kvalitéer och hållbara skinn. Köttet har fördelaktig, viltliknande fettansättning. Ullen är utmärkt till hantverksändamål, t ex tovning och framställning av tyg eller plädar. Beredda skinn har god isolerande och värmande förmåga.

Versioner av "Rasbeskrivning av Gutefår"

Rasbeskrivningen fastställdes första gången av Föreningen Gutefårets årsmöte 1993. Reviderad version godkändes av föreningens årsmöte 2004.

Redaktionella ändringar beslutade av styrelsen 2013-09-27.

